

۲۱۸۸۴۴۸

بسیار

بررسی فقهی و حقوقی دیه

و
تغلیظ آن در ماه های حرام

مؤلفان:

دکتر جواد واحدی زاده

فریده بدیع زرگر

پژمان الهامی طالشمیکائیل

سرشناسه	: واحدی زاده، جواد، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی فقهی و حقوقی دیه و تغلیظ آن در ماه‌های حرام/ مولفان جواد واحدی زاده، فریده بدیع زرگر، پژمان الهامی طالشمیکائیل.
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۱ ص.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال ۹-۲۰۵۵-۰۵-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: دیات -- ایران
موضوع	: Iran -- (law Islamic) money Blood
شناسه افزوده	: بدیع، فریده، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	: الهامی، پژمان، ۱۳۶۹ -
رده بندی کنگره	: ۷/۱۹۵BP
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۵۸۴۱۶
وضعیت رکورد	: فیبا

عنوان : بررسی فقهی و حقوقی دیه و تغلیظ آن در ماه های حرام	 www.sanjesh.ir sanjeshodanesh@iran.ir قیمت : ۲۵۰۰۰۰ ریال
مؤلف : جواد واحدی زاده - فریده بدیع زرگر - پژمان الهامی طالشمیکائیل	
ناشر : سنجش و دانش	
نوبت چاپ : چاپ اول - ۱۳۹۹	
تیراژ : ۵۰ نسخه	
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۰۵-۲۰۵۵-۹	
نشانی : میدان انقلاب . خیابان انقلاب . خیابان دانشگاه . پلاک ۱۲۶ . تلفن : ۰۲۱۶۱۲۶	
«« گلبه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد»»»	

فهرست مطالب

۶ مقدمه:
۱۰ فصل اول:
۱۰ کلیات
۱۱ تعریف لغوی دیه
۱۲ تعریف اصطلاحی دیه
۱۶ دیه در قرآن و روایات:
۱۸ دیه در حقوق موضوعه ایران
۲۱ انواع دیه:
۲۳ پیشینه تاریخی دیه:
۲۵ دیه در حقوق عصر جاهلیت
۲۶ کیفیت مجازات در میان اعراب زمان جاهلیت:
۲۷ نظام دیات در دین اسلام:
۲۸ سیر دیه در اسلام
۲۹ تأسیسی بودن یا امضائی بودن حکم دیه:
۳۱ تغییرات دیه در اسلام
۳۳ فصل دوم:
۳۳ بررسی ماهیت حقوقی دیه از منظر
۳۴ بررسی ماهیت دیه:
۳۵ نتایج مجازات یا خسارت بودن دیه:
۳۸ طرفداران دیدگاه جبران خسارت بودن دیه
۳۹ دلایل طرفداران دیدگاه جبران خسارت بودن دیه
۴۴ طرفداران دیدگاه مجازات بودن دیه
۴۵ دلایل طرفداران دیدگاه مجازات بودن دیه
۵۰ موارد اختلاف و اشتراك دیه با مجازات های مالی
۵۳ طرفداران دیدگاه تفکیک در ماهیت دیه و دلایل آنها
۵۵ طرفداران نظریه مختلط و دوگانه دانستن ماهیت دیه
۵۶ دلایل طرفداران نظریه مختلط بودن ماهیت دیه
۶۱ طرفداران نظریه حکم شرعی دانستن ماهیت دیه
۶۲ دلایل اثبات نظریه

۶۴ علت تشریح حکم دیه توسط شارع
۶۷ فصل سوم:
۶۷ کاوشی بر موارد ششگانه دیه و
۶۷ نظریه های فقهی در خصوص آنها
۶۸ کاوشی در خصوص موارد ششگانه در نظام دیات
۶۸ نگاهی بر مقادیر دیه در فقه و حقوق اسلامی
۷۲ شمار مصادیق دیه از نگاه اهل سنت
۷۲ فقه شافعی
۷۴ فقه حنبلی
۷۵ فقه مالکی
۷۶ فقه حنفی
۷۷ اصلی و یا فرعی بودن مصادیق دیه
۷۸ اصلی یا فرعی بودن موارد دیه از نظر فقهای شیعه:
۷۸ تعیین مصادیق دیه به نظر علامه خلی
۷۸ تعیین مصادیق دیه به نظر شیخ طوسی
۷۹ تعیین مصادیق دیه به نظر ابن براج
۸۰ تعیین مصادیق دیه طبق روایت عبدالرحمن بن حجاج
۸۱ تعیین مصادیق دیه به نظر آیت الله هاشمی شاهرودی
۸۱ تعیین مصادیق دیه به نظر حاکم شرع
۸۱ جمع بندی
۸۲ اصلی یا فرعی بودن مصادیق دیه از نگاه فقهای اهل سنت
۸۵ فصل چهارم:
۸۵ بررسی تحلیلی تغلیظ دیه در فقه
۸۵ اسلامی و فلسفه آن
۸۶ تغلیظ دیه در حقوق اسلام
۸۶ تغلیظ دیه در صورت وقوع قتل در ماه های حرام
۹۱ تغلیظ دیه در صورت وقوع قتل در حرم مکه:
۹۲ صلاحیت محلی در مورد جرم واقع شده در مکه
۹۳ ماهیت دیه اضافی
۹۴ حکم تغلیظ در جنایت بر اعضا
۹۶ رویه قضایی

مقدمه:

دین اسلام برای انسان ارزش و جایگاهی والا قائل است که هیچ چیز حتی کعبه نمی تواند با او برابری بکند و به همین جهت در قرآن آمده است:

و من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل انه من قتل نفساً بغير نفس او فساد في الارض فكأنما قتل الناس جميعاً و من احياها فكأنما أحيا الناس جميعاً.^۱

بدین سبب بر بنی اسرائیل چنین حکم نمودیم که هر کسی نفسی را بدون حق قصاص و یا بی آنکه فسادی در روی زمین کند به قتل رساند، مثل آن باشد که همه مردم را کشته و هر که نفسی را حیات بخشد مثل آن است که همه مردم را حیات بخشیده است.

از این آیه استفاده می شود کشتن انسان جرم بزرگی است که جز با کشتن مجرم برطرف نمی شود. با این وصف، شریعت مقدس اسلام بر پرداخت دیه توصیه کرده است تا از این طریق درهای رحمت و محبت گشوده شود. بنابراین دیه نوعی عفو و رحمت را در پی دارد، همان گونه که قصاص عدالت را در پی دارد.

انسان موجودی مدنی بالطبع است و در نتیجه به دور از اجتماع توان ادامه زندگی ندارد. پرواضح است هر اجتماعی برای تکامل و بالندگی نیازمند قوانینی کارآمد، همه جانبه، مترقی، عدالت گستر و تأمین کننده امنیت و مصونیت انسان هاست. خوشبختانه نظام حقوقی اسلام به ویژه دستورهای جزایی، از جمله حدود و دیات، برخوردار از ویژگی ها و اوصافی است که هر یک از آنها در برتری سیستم احکام جزایی اسلام بر دیگر سیستم ها نقش بسزایی دارد. جوامع بشری جهت ایجاد و حفظ نظم و امنیت، نیازمند قانون هستند و این قوانین عموماً پرداخته

دست انسان هاست؛ به عبارت دیگر، دستاورد فکری صاحب نظران جامعه می باشد؛ از این رو کاستی های فراوانی دارد.

اما قانونی که تأمین کننده سعادت بشر بوده و عدالت را در همه قرون و اعصار و بین جوامع ملت های مختلف رعایت کند و همگان را یکسان ببیند و ضررهای مادی و معنوی جامعه را جبران کند و سبب انس و الفت بین انسان ها شود، قانون خداوندی است که از ناحیه خالق انسان ها بر رسولش نازل گردیده و به وسیله پیامبرش به انسانها ابلاغ شده است و ائمه معصومین (ع) نیز مفسران و حافظان وحی الهی و بیانگران شیوه اجرای آن دستورها و قوانین هستند.

علاوه بر ویژگی های فوق، قانون الهی، موجب آسایش خاطر انسان ها می شود؛ یعنی، اگر کسی مرتکب خطا و گناهی شود که مستحق کیفر باشد، با اعتقاد به الهی بودن قانون، به خود می قبولاند که گناه کرده و حکم خدا باید درباره وی اجرا بشود تا در دنیا و آخرت رو سفید باشد. در صدر اسلام موارد زیادی داریم که افراد گناهکار به محضر پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) شرفیاب می شدند و تقاضای اجرای کیفر می نمودند تا تطهیر شوند و وقتی کیفر اجرا می شد، با خوشحالی اعلام می کردند، حکم خدا درباره من اجرا شده است؛ مثلا، در مورد سارقی که جهت اجرای حد سرقت به علی (ع) مراجعه کرد وقتی امیرالمؤمنین (ع) دست او را قطع کرد، عده ای او را علیه حضرت تحریک کردند. او دست بریده اش را بلند کرد و گفت: افتخار می کنم که دست مرا علی (ع) خلیفه پیامبر و امام معصوم قطع کرده و حکم خدا درباره من اجرا شده است.